

TEMA: „Izgradnja društva dobrodošlice“, Udruga „Mi“ – Split i UNHCR Hrvatska

NAZIV ART-TERAPIJSKOG PROTOKOLA: „Mozaik dobrodošlice“

AUTORICA: Nikolina Manojlović Vračar

UVOD:

Protokol „Mozaik dobrodošlice“ za udrugu „Mi“ iz Splita nastao je na temelju dugogodišnjeg osobnog iskustva u vođenju umjetničko-socijalno-inkluzivnih akcija s različitim društvenim skupinama (umirovljenici, LGBT zajednica, skupine građana različitih životnih dobi). Programi projekata na kojima sam sudjelovala idejno se poklapaju pa time i podržavaju program udruge „Mi“ a odnose se na *razvoj zajednice poticanjem suradnje, solidarnosti i uključivanja građana, u cilju uspostavljanja društvene kohezije.*

KRATKI OPIS PROTOKOLA:

Protokol „Mozaik dobrodošlice“ odnosi se na višednevnu akciju izrade keramičkog mozaika na javnoj zidnoj površini od strane grupe adolescenata i voditelja grupe. Uključuje grupnu izradu skice, pripremu zida, prijenos skice na zid, usitnjavanje keramike, ljepljenje keramičkih komadića na zid, završno fugiranje i svečano otvorenje. Ukoliko se pokaže interes lokalnog stanovništva za uključivanjem u akciju, što je jedan od ciljeva protokola, takav interes treba podržati.

CILJANA SKUPINA:

Domicilni adolescenati i migranti te lokalno stanovništvo.

PROSTORNI I TEHNIČKI UVJETI :

Za provedbu protokola potrebna je javna zidna površina, po mogućnosti devastirana, koja bi se mogla oplemeniti umjetničkom intervencijom. Zid može biti unutrašnji ili vanjski. Ukoliko visina zida prelazi 2 m potrebno je procijeniti postoje li uvjeti za siguran pristup visini na toj lokaciji pa u vezi s tim potražiti odgovarajuću tehničku podršku.

Potrebno je osigurati pristup vodi i struji, a ako se radi o vanjskom zidu, treba osigurati suhu prostoriju u blizini, za skladištenje materijala i alata.

Slika 1: Rad na skeli, odgojiteljice i roditelji djece koja pohađaju vrtić Vrapče, Zagreb, 2008.

BROJ ČLANOVA SKUPINE I BROJ SUDIONIKA:

Broj članova skupine u velikoj mjeri ovisi o obliku (horizontalno ili vertikalno izdužena) površina (zida) na kojoj se izrađuje mozaik. Ukoliko je površina zida npr. 2 m x 10 m, optimalan broj članova grupe je osam - to je ujedno i maksimalan broj članova. Ukupan broj sudionika akcije ovisi o interesu i uključivanju lokalnog stanovništva.

OSPOSOBLJENOST VODITELJA:

S obzirom na složenost postupka, uputno je da ovaj protokol vodi osoba s iskustvom u likovnoj tehnici mozaika kao i s iskustvom u vođenju grupe. Ukoliko se radi o kvalificiranom art terapeutu, takav je voditelj educiran za praćenje dinamike grupe kao i pojedinačnih

biopsihocijalnih zahtjeva njezinih članova. U skladu s tim, moći će grupu voditi u smjeru realizacije zajedničkih ciljeva ali i osobnih potreba njezinih članova.

JEZIK:

Kako se radi o adolescentima opća je pretpostavka da se većina njih služi, u manjoj ili većoj mjeri, engleskim jezikom. Međutim, ako netko od članova grupe ne razumije engleski jezik, potrebno je osigurati pomoć prevoditelja.

PRIBOR I MATERIJAL:

Za skice na papiru: olovke, papiri, drvene bojice, uljane paste

Za skicu na zidu: grafit, vodene ili akrilne boje, kistovi

Za izradu mozaika: otpadne ili nove keramičke pločice u različitim bojama, građevinsko ljepilo, čekići, kante, stare krpe, građevinske žlice i lopatice, rezač za keramiku, zaštitne rukavice i naočale

Za fugiranje: masa za fugiranje, kante, stare krpe, gumene građevinske gladilice

MOGUĆI PROBLEMI:

- nemogućnost pronalaska adekvatne javne površine
- problemi s ishođenjem dozvola
- ukoliko se radi na otvorenom, mogući problemi s vremenom (kiša, sunce)
- negativne reakcije pojedinaca iz okoline

DETALJAN PRIKAZ PROTOKOLA UZ OPIS GRUPNE I OSOBNE DOBROBITI SUDIONIKA U POJEDINOJ FAZI PROCESA

1. UPOZNAVANJE

Prije početka rada članovi grupe upoznaju se međusobno i s voditeljem kroz igre primjerene uzrastu.

Igre upoznavanja osim što pomažu članovima grupe da međusobno zapamte imena, pomažu im da se opuste, potiču na slušanje i suradnju, stvaraju atmosferu otvorenu za učenje i sudjelovanje te povezuju grupu s voditeljem.

2. SKICA NA PAPIRU

1. Osobni simbol na temu identiteta

Voditelj upoznaje članove grupe s pojmom *identiteta* s naglaskom na kulturu, rasu, etničku i nacionalnu pripadnost, klasu, religiju te politička i društvena uvjerenja. Svatko od članova grupe crta jednostavan simbol koji dovodi u vezu s osobnim identitetom.

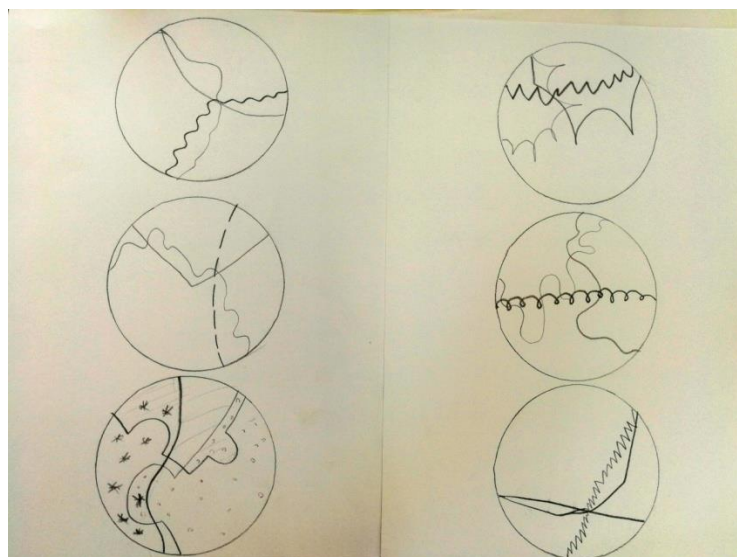
Po završetku crtanja osobnog simbola voditelj potiče svakog od sudionika da predstavi svoj crtež pred grupom, pojašnjavajući grupi njegove identitetske sastavnice.

Kroz crteže i razgovor sudionici mogu u sigurnom okruženju izraziti, a time i samima sebi približiti svoje osjećaje vezane za identitet – ponos, zabrinutost, strah, zbuđenost, negiranje i sl.

2. Grupna skica za mozaik, izgrađena od osobnih simbola

Na većem, zajedničkom papiru, koji je razmjernan sa zidom na kojem će se raditi mozaik, grupa izrađuje zajedničku skicu sastavljenu od osobnih simbola svakog od članova. Upute koje grupa dobiva od terapeuta odnose se na kompozicijsko prožimanje i građenje jedinstvene cjeline s brigom za zaštitu osobnih identiteta. Slijedi osvrt na proces kroz razgovor.

Razgovor o grupnim i individualnim procesima kroz izazov zajedničkog stvaranja, vodi pojedinca do boljeg razumijevanja osobnog načina funkcioniranja i samoizražavanja u grupi te jača i povezuje grupu.

Slika 2: Grupne skice na temu „Osobne granice“, korisnice Sofije- nacionalne kampanje za osnaživanje žena, Zagreb, 2021.

2. SKICA NA ZIDU

Nakon zajedničkog izbora konačne skice, ista se prenosi na zid. S obzirom na dimenzije zida (2m x 10m) ovaj posao može biti zahtijevan te su članovi grupe upućeni da prate i podržavaju jedni druge u radu. Svatko od učesnika prenosi jedan dio skice na zid i to onaj dio koji nije vezan za njegov simbol već za simbol nekog drugog člana grupe. Član grupe čiji se simbol prenosi na zid ima pravo izraziti svoj stav, pokazati zadovoljstvo ili ukazati na nedostatke i predložiti doradu osobnog simbola.

Kroz ovaj postupak svatko od članova grupe dobiva priliku iskazati poštovanje i podršku tuđem simbolu/identitetu kao i asertivno zaštititi svoj simbol/identitet ako osjeti da je „ugrožen“.

Slika 3: Skica za zidni mozaik na vrtiću „Vrapče“, Zagrebu, 2008.

3. IZRADA MOZAIKA

Izrada mozaika je višednevi proces koji podrazumijeva različite tehničke postupke, angažira u jednakoj mjeri i krupnu i finu motoriku, uključuje planiranje i suradnju. Iskusan voditelj će pružiti tehničku podršku te pratiti i podržavati pojedince unutar grupe u skladu s njihovim sposobnostima i potrebama. U tom smislu neće inzistirati da svatko od članova bude jednako angažiran u svim postupcima. Neki pojedincu obožavaju razbijati keramiku dok je drugima zanimljivije mirno i dugotrajno polaganje komadića u svježe ljepilo na zidu. Neki će uživati u baratanju električnom miješalicom, dok će drugima posebno zadovoljstvo predstavljati razvrstavanje keramičkih komadića prema bojama. Jedni će rado biti „pomagači“ pa će dodavati dodavati, čistiti, pripremati, dok će drugi uživati u stvaranju. Kroz evaluacijske razgovore na kraju svakog radnog dana, članovi grupe u osobnom osvrtu verbaliziraju svoja iskustva vezana za tehniku mozaika i za rad u grupi.

Ovakav složen radno-likovni proces pruža mogućnost osobama različitih sklonosti da se izraze i sudjeluju u stvaranju zajedničkog rada na način koji im najbolje odgovara. Kroz evaluacijski razgovor pojedinci mogu doći do uvida o dijelovima svoje osobnosti koje je osvijetlio sam proces rada. Npr. ima pojedinaca koji teško pristaju na razbijanje neoštećene keramičke pločice na dijelove, dok ima i onih koji izuzetno uživaju u tom postupku i na koje on djeluje oslobađajuće. Ova činjenica može potaknuti grupu na razgovor o osobnim razlozima koji se kriju iza takvih različitosti. Također, različite osobnosti će na različit način graditi mozaik. Netko će pomno tražiti dijelove koji savršeno naliježu jedan uz drugi a prostore između zapunjavat će milimetarskim komadićima pločica, dok će netko drugi manje birati i prigodaovati dijelove a inzistirat će na brzini rada. Suradnja različitih osobnosti na zajedničkom radu poticajna je tema za razgovor.

Slika 4: Sudionici različitih dobnih skupina lijepe komadiće keramike na zid, početak izrade mozaika, vrtić Vrapče, Zagreb, 2008.

Slike 5 i 6: Različite osobnosti daju prednost različitim segmentima rada u tehnici mozaika

3. FUGIRANJE I ZAVRŠNO ČIŠĆENJE

Postupak uključuje zapunjavanje prostora između keramičkih pločica cementnom masom za fugiranje. Postupak je prljav i zahtijeva fizički angažman. Prva faza fugiranja ponekad izaziva negativne reakcije jer se obojeni keramički komadići zajedničkog rada odjednom prekrivaju (često sivom) cementnom masom. No, slijedi postupak uklanjanja mase krpama i grupa ponovo otkriva svoj rad, povezaniji, kompaktniji i cjelovit.

U evaluacijskom razgovoru članovi grupe iznose svoje iskustvo vezano za postupak fugiranja i čišćenja mozaika. Neka od pitanja koja se mogu pojaviti vezana su uz teme pedantnosti, predanosti, fizičke snage, odnosa prema prljavštini i sl.

Slika 7: Fugiranje sa skele, vrtić Vrapče, Zagreb, 2008.

UKLJUČIVANJE LOKALNE ZAJEDNICE U PROCES IZRADE MOZAIKA

Projekt je namijenjen izvedbi u javnom prostoru s namjerom da probudi interes lokalne zajednice. Iako postoji mogućnost negativnih reakcija pojedinaca na javnu intervenciju u njihovom okruženju, iskustvo je pokazao da ljudi uglavnom pozitivno reagiraju na nastojanje grupe ljudi da svojim trudom i ulaganjem vremena oplamene okoliš. Kako izvedba mozaika na zidu od cca 20m², ovisno o zahtjevnosti skice i broju angažiranih ljudi, traje od sedam dana do tri tjedna, to je izvršna prilika da se u projekt uključi i zainteresirano lokalno stanovništvo. Članovi grupe adolescenata od voditelja su upućeni da građanima koji budu znatiželjni i zainteresirani pojasne o čemu se radi i da ih pozovu da pridonese svojim radom onoliko koliko mogu i žele. Ovakav pristup projektu ima višestruku korist:

Adolescenti, među kojima je i skupina migranata dobivaju priliku biti pozitivan primjer zajednici što je poticajno za populaciju koja je u potrazi za vlastitim identitetom. Migranti dobivaju priliku povezati se s vršnjacima i s lokalnom zajednicom te ukloniti etikete koje im zajednica iz straha i neznanja nameće. Radom u zajednici i sklapanjem poznanstava raste mogućnost integracije te uspostave pozitivnog stava o sebi i okolini. Informiranje zajednice o temi i simboličkom prikazu, a pogotovo uključivanje njezinih članova u izradu mozaika, objedinjuje kulturne različitosti putem umjetnosti. Mozaik je izuzetno trajna tehnika pa će rad sastavljen od tisuće keramičkih komadića još godinama podsjećati sudionike i zajednicu na snagu ustrajnosti i zajedništava bez obzira na porijeklo autora.

Slika 8: Lokalna djeca se samoinicijativno pridružuju umjetničko-društvenoj akciji izrade mozaika - razbijanje pločica čekićem, „Žena Antena i podrška“, Trnsko - Zagreb, 2017.

Slika 9: Stanovnici Trnskog samoinicijativno se pridružuju umjetničko-društvenoj akciji izrade mozaika „Žena Antena i podrška“, Trnsko - Zagreb, 2017.

SVEČANO OTVORENJE MOZAIKA I DODJELA ZAHVALNICA

Svečano otvorenje je završna faza protokola na koju su pozvani svi organizatori, voditelj i članovi grupe, lokalna zajednica i članovi mjesnih/gradskih upravljačkih struktura. Svim sudionicima na projektu uručuju se zahvalnice od strane organizatora.

Svečano otvorenje rada na kojem su sudjelovali migranti prilika je da ih se osnaži javnim priznanjem za doprinos zajednici. Zajednica se osnažuje i otvara za interes i znanje o različitim kulturama te njihovu ravnopravnost i međusobno poštovanje.

Slika 10: Djeca sudjeluju u otvorenju mozaika, „Žena Antena i podrška“, Trnsko - Zagreb, 2017.

Slika 11: Uručivanje zahvalnica svim sudionicima projekta „Žena Antena i podrška“, Trnsko - Zagreb, 2017.